

בדרך שכל אדם רוצה בה, מבלי שהוא כוון ללשון הסטנדרטית והמקובלת על הכל, הולכת ומתרוססת והעברית כיום, יחסית, סטנדרטית הרבה יותר. לא הייתי אומר שעגנון יכתוב כמו משה שמיר או סופר אחר של ימינו. אנתנו מדברים על לשון בינונית. על לשון העיתונות ולא אמצעיהתיקשורת. הלשון הפובליציסטית. למעשה הלשון שאנחנו מדברים בה יומיומי ולא הלשון הבלטריטיסטי שיהיה. כלומר האמנותית, שמשמשים בה בשיר, בסיפור ובדימוי.

● לשון הדיבור מבוססת על הסיפור, והיא התחילה להתפתח בהשפעת הסיפור ויצרה לעצמה גם התפתחות משלה, ואחר כך היא השפיעה על הסיפור. המרחק בין לשון הדיבור ללשון הסיפור מוצמצם, למשל, מאשר בעברית. יש הבדלים, כאשר אדם כותב — הוא שוקל ובוחר את המילים בצורה יותר אלגנטית מאשר בדיבור היומיומי. לשון העיתונות, במובן זה, קרובה אל לשון הדיבור, ואיני יכול לעשות השוואות סיפוריות ללשון הסלנג המדוברת מאחר שאין כותבים בה. לשון העיתונות היא אחידה, כאשר אותם מונחים וצירופים מופיעים בכל העיתונים. הסיפור עומדת ברמה יותר גבוהה — הלשון הבלטריטיסטי היא הרמה העליונה של הלשון, הלשון הפובליציסטית היא הרמה הבינונית, וכפי שהגדיר אותה פרופסור חיים רבין, "הלשון הבינונית" והיא בעלת רמה באלגנטיה שלה, בשלמות וגם באחידות שלה.

● יורם ברונובסקי, בסיפורו מטה על הלשון שיצא לאימכר, אומר שאולי המחמאה הגדולה ביותר לאקדמיה ללשון העברית תהיה באמירה שאין בה עוד צורך. הוא התכוון לומר שהלשון כבר מתפתחת התפתחות טבעית, ואין צורך באיזה גוף ומכוון, בייחוד שאנו עדים לתופעה שפעמים האקדמיה דורשת דרישות מסוימות והציבור בוחר אחרת. למשל, המילה "תיסכול" שנתקבלה בציבור והכל מקבלים אותה, המילה נתקבלה עליידי ועדה, וכאשר באה ההכרעה באקדמיה לאשר את המונח הזה, קמה צעקה ודרשו להשתמש במונח עברי-מקורי "מפח-נפש" או "מפתח" לעניין "תיסכול", אלא שקביעת האקדמיה לא נתקבלה עליידי הציבור, אבל במקרים אחרים, כשהיינו נוהגים לומר, "כיסוי" לעניין סיקור של אירוע, האקדמיה הציעה שלא להשתמש במילה, "כיסוי", מפני שלטענתה זה תרגום מאנגלית, והציעה את המילה "סיקור" — והמילה הזאת מתקבלת יותר ויותר. לעומת זאת, מילה המתה של האקדמיה במילה כמו "גיבוש", המתורגמת מאנגלית, אינה מצליחה משום שהאקדמיה הציעה מונח אחר, "תימוכין", שהעיתונאים והסופרים אינם רוצים להשתמש בו.

● יש מילים המקובלות על הכל, אזכיר, למשל, את המילה "מתוחכם" שעליה גאוותי, מכיון שאני המצאתי אותה. ואעידה לי עדים נאמנים את ח"כ אבא אבן ואת אריה אורגד. הרי בלתי-ייתן לעבר את המילה סופיטיקטיסטי ל.ספטיקטיסטי, ואז נתתי דעתי ששורשי המילה מ,סופיה"חוכמה, ובאתי מילה "מתוחכם" והמילה התפשטה, והגיעה עד ל,נשק מתוחכם". סיפורי את סיפור המילה לתלמידותי, ואחת אמרה: "למה אמרת מתוחכם? יכולת לומר, מתוחכם". ואז התלתי לגמגם, וקצפה תלמידה אחת ואמרה: "חשבת על המילה, תחכמוני". ורציתי לתת נשיקה לאותה נערה, מפני שלמדתי בבית הספר תחכמוני ומי יודע, אולי, מתחת לסף-התודעה, המילה "תחכמוני" השפיעה על יצירת המילה "מתוחכם".

העברית בשנת 2000

● אחד התפקידים של הבלשן הוא לפזר דעות ואמונות טפלות, ובוזו לכוון את התפתחות הלשון, אלה שהם חסידים גדולים של "התערבות" בחיי-הלשון, סבורים שלשון שהם אינם יכולים לסכן, שאינה מושפעת מהם — היא לשון נפסדת, מושפעת ומשוכבת. אבל לשון אינה היה מפי מחמירי המוקדקים, אלה המחמטים בספרים-עתיקים שרק על-פי טופס לשונם צריך לנהוג. את הלשון החיה מעצבת החברה המשתמשת בה על-כל גווניה, ושום חברה אינה ממלכת-כוהנים וגוי קדוש. אבל אלה הטהרנים ועפיהפנים האלה, חוששים שאם ייבטל הטעם לקיומם, ונאחזים בקרנות-המונח בטענם שהלשון החדשה הזאת, נפלאה היא מכל הלשונות החיות, ושימושיה אינם אלא שיבושים, והשפעות שהיא מושפעת מלשונות זרות אינם אלא תרגום. אם היה קורטוב של אמת בהנחות האלה בראשית ימי תחיית-הלשון, הרי קורטוב זה משול לאספ בימים אלה, כל מי שפוקח את עיניו, ובעיקר כורה את אוזניו, ללשון במהלכה בין שתי קודרות במהלך הזמן — נוכח בעליל בכיוון המובהק לסטנדרטיזציה, לנומאליזציה, לאוצרמילים ולסיגנון עשירים יותר ומגוונים יותר, וחש שהאפשרויות להבעה מדויקת יותר ונאה יותר — היום.

● אסור לנו להבטיח על הלשון, ובייחוד על הלשון העברית, בצורה דקורטיבית, כלומר בצורה סינכרונית. ודאי שהרשמים מצילום העברית ברגע זה אינם כל כך מעודדים, אבל אם אנחנו עושים צילום דומה של העברית לפני 30 שנה, ולפני 60 שנה, ולפני 90 שנה — אנו רואים שהתפתחות מתמדת, הלשון עוברת תקופת-הרצה והדברים נעשים יותר ויותר חלקים, יותר שוטפים וקולי-

חיים, ויותר ויותר אלגנטיים. ● אנחנו גם יכולים לטפוט על עתיד הלשון העברית על-סמך העבר. בלי שום ספק, אם אנחנו רואים את התהליכים של התפתחות הלשון בעבר, ואפילו בעבר הקרוב, אפילו ב-90-80 השנים האחרונות, הלשון התעשרה במימסר מילים גדול, ובאלגנטיות יותר גדולה של הבעה, בהיווצרות מיבטא אופייני לעברית הישראלית. הדברים הולכים ומשתכללים, ואין סיבה שלא נאמין כי בשנת 2000, למשל, התהליך הזה של התפתחות יילך ויגבר, ואנחנו נגיע לידי יצירות סיפוריות יותר משוכללות, יותר מדויקות בהבעתן. נגיע לידי דיבור יותר רהוט, יותר שוטף, יותר קולח, ונגיע לידי סיגנון עיתונותי יותר אקספרסיבי, יותר מגוון, יותר משקף את הלשון בהתפתחותה.

חדות הבלשן

● אחרי מלחמת יום-הכיפורים כתבתי שלושה סיפורי הזמור. בגלל הימים הקשים של המלחמה, האווירה המדככת שאיני רואה שהשתפרה בהרבה עד עכשיו, חזרתי אל נטייה שאותה אולי ירשתי מאבא על-ידי השלום. * נדמה היה לי, ועדיין אני מחויק בדעתי שההומור הזה, ועצם זה שאנחנו יודעים לצחוק על עצמנו ולא רק על חשבון הוולת, גם על החשבון של עצמנו — הישראלים, הדברים האלה הינם מרפא לשפיות. או, כפי שאמר אנרי ברגסון: "הצחק — הוא הכוח המתקן, המונע אותנו מלהיות בלתי-שישויים."

● יהודים אהבים להתלוצץ, בייחוד בימים קשים. הרי אנחנו יודעים על הבדיחה הגלוטית שכינס אותה דרואינאוב, דווקא בימים הקשים בגלות מצאו היהודים נחמה-ספרותא בבדיחות השונות, והתבדחו על חשבונם ועל חשבון הגויים, וכל התופעות שמסביבם. נראה לי שתקופה דומה לזו — ואני משתמש אפילו במילה "גלות" — היא אצלנו עכשיו בשנים האלה. תור בלשן, שהלשון נישק, אני מוצא חדוה מסוימת בכך שאני יכול להלביש מילות לועזיות בלבוש עברי מיוחד-במינו, בהומור שאינו עולה בקנה-אחד עם בוז והתמרמרות. ההומור בספרי אינו סאטירה — אלא חדוה.

* קדיש יהודה טילמן (1880-1937), משורר, סופר, מורה והומוריסט, שהיה ידוע בציבור של ארץ-ישראל הקטנה. ** "ספר הבדיחה והחידוד" מאת א' דרואינאוב, הוצאת "דביר".

(איש) רוח

צאן ברזל

בדומה לפעולת-הפרשה המתרחשת לאחר הפרייה, תוקף את עם ישראל, אחת לכמה זמן, המצפון-הלאומי שלו, המתגלם בדמות, "איש-הרוח" מיספר 1 של ה"מדינה" ש. יזהר.

פעם הוא מדבר על "חינוך לערכים", פעם אחרת על "תל אל-זעזע" ובשבוע שעבר הוא טרח וירד ממידגל-השן, שאותו הקים לעצמו בעמל רב, על-מנת להתיז את מררתו ומרתו על העם היושב בציון.

הפעם הטיח יזהר סמילנסקי (ס. יזהר) דברים כדורבנות על המשבר במדיניות-השכר הממשלתית, ואמר: אבל הממשלה חייבת לרדת — כל ממשלה — כי עם לא קינים בשום מחיר, וכי עם לא משחרים בשום שלמנים. וכי אם הפרט אסור כמתן שוחר — הנהגת העם מתמוטטת וממטטת עימה בכך הכל...

ירידתו הנוכחית של ס. יזהר על העם המושחת הזה, וקצפת המילים שבמהלכה הוא טוען כי "עם לא משחרים בשום שלמונים", מלבד שאינה עומדת במבחן שנות המדינה, אינה עומדת גם במבחן, "איש-הרוח" שעטה יזהר על עצמו. לא משנה אם טענותיו צודקות או לא. ידיו אינן נקיות מאותו, "שיחוד עם" — והוא משולל סמכות מוסרית כלשהי לטעון את טענותיו.

שנים רבות ישב ס. יזהר כנבחר-ציבור, כחבר-כנסת מטעם מפא"י, ואחר-כך מטעם רפ"י, והצביע עד אין ספור הצבעות-כלכליות, בחוקף הוראת ה,מצליח" הסיעתי שלו, הצביעה שחלקן אינן מבוטלות ביצירת האקלים הכלכלי והתרבותי של היום. חלקו האישי של יזהר בהת-מוטטות הנהגת העם, אינו נופל מן החמור שבמששיהשחיתות של המושחתים שבין אנשי-הציבור במדינה.

מלבד אחריותו-האישית של ס. יזהר, ואחריותו-הפרלמנטרית למתרחש כיום, הרי בחוקף כך שהועיד עצמו לשמש מינו, "מצפון-לאומי", הוא מתעלם מכך, שבמהלך תקופה, שבה נבחר לכהן כחבר-כנסת מן המניין, בשכר-מלא, הוא השיג לעצמו מילגת-לימודים באוניברסיטת הרווארד, ועבר להתגורר בארצות-הברית, בעוד משכורתו כחבר-כנסת ממשיכה להשתלם לו בארץ.

רק התמרמרות ציבורית רחבה הביאה אותו לוותר על חברותו בכנסת.

בניתיים, מוטב שס. יזהר ימחק מעל פניו את הבעת הצדק המתחסד, וישוב להסתגר במידגל-השן שלו, השוכן בינות לפרדסי רחובות. שם הוא ילטף לו את

ס. יזהר מררתו ומרתו

כריכות ספריו, ואת מיבחר נאומיו כפי שהובאו ב,דברי הכנסת" — ויהרהר קימעה קודם שישחרר את חרצובות עטו, להוכיח עם שלם והנהגתו — במעל.

היסור השבונות

בחטף

יوتם ראובני סיפור עכשיו

מחברת מפורסמת, סספר חדש משלה ראה אור באחרונה, כשהוא מעורר מח"לקות רבות, פנתה להוצאת-הספרים שבה ראה הספר אור, תבעה ממנה לפרסם את פרשנות-השלה על הספר, כמבוא למחדו-רתו השנייה ● אש"ף קיבל באחרונה החלטה להקים מועצה מייצגת לתיאטרון פלסטיני. בראשה יעמוד נשיא איגוד הסופרים הפלסטיניים **עאברין בז'יסו**. ההצגה הראשונה של התיאטרון הפלסטיני תועלה בקרוב בכוכיית, משם יגודו התיאטרון עד שימצא מקום-קבע במדינה ה-פלסטינית המייצגת ● בימים אלה ראתה אור חוברת חדשה של כתבי-העת לסיפורת עכשיו, ובה סיפור מאת **יוטם ראובני**, סיפור על רקע תשי"ח של **יורם קניוק** ויצירות נוספות ● בחוברת החדשה של כתבי-העת **ס/קריאה**, העומדת לראות אור בקרוב, תפרסם "קטילה" על המשורר **אשר רייך** מאת המשורר **יאיר הור"ב** ביי. ציפורי-שיר האמונות על המתרחש

בבורסת השירה העברית, מציצות שהמדובר בתיסולת-שבונות של אנשי ס/קריאה עם אשר רייך, אשר שיבש את תוכניהם בראשית שנת זו, כאשר שימש חבר ועדת השופטים להענקת פרס ברנר ● סגירת כתבי-העת קשת שבעריכת **אהרון אמיר** ואי-התמדת הופעתם של כתבי-העת האחרים, הביאו להתאגדות של כמה יוצרים, המתעתדים לפרסם כתבי-עת חדש, בחסות אחת מהוצאות-הספרים. יחידו של כתבי-עת זה יהיה בכך שיפרסם יצירות בילבד וימנע עצמו מביקורות כלשהן, מתוך כוונה להתמיד בפרסום יצירות בעלי אופי נסויי ואוואגרדי יותר מן המקובל בכתבי-העת הקיימים ● קרן-התרבות ישראלית-מריקה תעניק בשבוע הבא למחזאי **יעקוב שבתאי** (נמר חברבורות, כתר בראש, הנבחרים עליפי **ארימטופנס**) פרס יצירה בסך 30,000 ל"י. בעבר ניתנו פרסי היצירה של הקרן לפסל **פינחס עשת**, לסופר **עמוס עוז**, למלחין **סרג'יו נטרא** ולצייר **מוכאל ריוקס**. ● בימים אלה שוהה בארץ מישלחת-סופרים בריטית, שחבריה מבקרים בישראל כ,שיבחה מבחירי סופריה של אנגליה, הסופרים הם: **לורד ויליס**; **פיו ודרון**; **ברנרס רוננס**; **בריי ביינברידג'**; **וילהלם פרוור**; **מלווין ברג'ס** ואייריס מורדוק. למעשה, הגברת מורדוק היא חברת המישלחת היחידה הנמנית עם "בחירי סופריה של אנגליה".

